

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 16 mars 1909, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 3)
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t angående statens, kommunernas, landstingens och
hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt
beroende af från rusdryckshandteringen härflytande
medel.*

I motion, n:o 192, i Andra Kammaren har herr *S. H. Kvarnzelius*, med hvilken ett större antal ledamöter instämt, upprepat den framställning, som af samma motionär gjordes vid 1908 års riksdag, dock med sådan ändring i yrkandet, att detta i föreliggande motion fullt sammanfaller med hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 i sitt tillstyrkande utlåtande 1908 föreslog och som äfven blef Andra Kammarens beslut, nämligen:

»att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte genom en kommitté låta verkställa en allsidig utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel samt för Riksdagen framlägga resultatet af denna utredning med de förslag, hvar till samma utredning kan föranleda.»

I motionen rekapituleras 1908 års motions behandling såväl i utskotten som i kamrarna, hvarpå motionären hänvisar till sin i förstnämnda motion intagna utförligare motivering jämte hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott däröfver yttrat. Härtill anföres af motionären följande:

Ur motionen.

»Ehuru utgången i Första Kammaren icke kan vara ägnad att ingifva stora förhoppningar för framgång åt saken, hälst då åtskilliga anföranden under diskussionen synas visa, att många där knappast rätt fattat innebörden af hvad som ifrågasattes, så anser jag mig likväl än en gång böra påkalla Riksdagens pröfning af den, enligt min uppfattning, icke blott för nykterhetsrörelsen utan för hela vårt land betydelsefulla frågan. Och har jag beträffande själfva hufvudfrågan härvid intet att foga till den motivering, hvarpå min motion vid 1908 års riksdag grundades, samt hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 däröfver anfört.

I anslutning till Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande och framställning har i år i samma kammare framburits en motion, hvari påyrkas 'utredning rörande de skatte- och inkomstkällor, som må kunna användas af kommun, hvars inkomster minskats på grund af användande af s. k. lokalt veto'.

Såvidt jag kan bedöma denna sak, skulle en sådan utredning rörande enbart kommunerna bli mindre tillfredsställande för bedömande af den stora ekonomiska frågan i hela dess vidd. Ty det måste ju förutsättas, att kommunernas finanser också ställa sig beroende af de ekonomiska förhållandena för staten själf och öfriga samhällsorgan, hvilka nu till större eller mindre del bero af rusdrycksinkomsterna. Särskildt torde väl staten få träda stödjande emellan på ett eller annat sätt i ekonomiskt afseende åt de kommuner, främst städer, hvilka afhända sig rusdrycksinkomsterna, därest dessa i fortsättningen skola bestrida kostnaderna för vissa statsuppgifter såsom rätts-, polis- och uppbördsväsen, och där dessa för sina allmänna utgifters bestridande äro särskildt beroende af inkomsterna från rusdryckshandeln. Statens ekonomi blir således härvid i dubbel måtto beroende af kommunernas ställning till rusdryckshandteringen och dennas därpå följande fortsättning eller återgång. I samma mån berör frågan äfven landstingen och hushållningssällskapen.

Härtill vill jag slutligen gentemot Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande göra ett par erinringar. Under de senare åren ha nykterhetssträfvandena på här berörda område börjat omfattas

med allt starkare intresse i hela landet. Häraf är det klart, att äfven om det lokala vetot ej skulle komma att i sin fulla utsträckning tillämpas, åtskilliga kommuner snart torde komma att bli beroende af statens medverkan för sitt frigörande från rusdryckshandeln. Därmed skall också helt visst krafvet på förbudsåtgärder från statens sida allt mer och mer komma att göra sig starkt gällande. Belysande i detta afseende är den af nykterhetssällskapen i år anordnade undersökningen rörande ställningen till det lokala vetot. Härvid ha öfver ett tusen kommunalstämmor uttalat sig för och blott 63 emot den ifrågasatta af Andra Kammaren antagna reformen. Två städers stadsfullmäktige ha uttalat sig för lokalt veto och stadsfullmäktige i en stad formulerat sitt utlåtande till fordran på totalt rusdrycksförbud. Dessutom har förstnämnda fordran vunnit understöd af nära ett tusen offentliga möten.

Det är således uppenbart, att om statsmakterna här känna sitt ansvar och vilja utöfva ett för den enhetliga utvecklingen gagnande inflytande vid rusdryckshandteringens reglering och afskrifning såväl i kommunerna som vidkommande statsverket, så är den af mig begärda utredningen just nu högeligen påkallad att utan dröjsmål påbörjas.»

I anslutning till motionärens här anförda tankegång och med hänvisning till den i ärendet förut framlagda motionen och utskottets däraf upptagna samt vidare utförda motivering för bifall till den begärda utredningen, vill utskottet här blott i korthet återupprepa hufvudmomenten i denna motivering:

»Utskottet anser det för sin del ej nödigt eller lämpligt att här inlåta sig på en pröfning af själfva förbudsfrågan, ty de med rusdryckshandteringen sammanknippade stora ekonomiska intressen, om hvilka motionen rör sig, äro icke allenast för borttagandet utan redan för minskandet af rusdryckstrafiken ett det allvarligaste hinder. Och starkt må ifrågasättas, om det är förenligt med god finanspolitik att på sätt nu sker göra våra samhällseliga institutioner beroende af skatter, som härflyta från den för många af de skattdragande fördärfbringande rusdryckskonsumtionen, skatter, hvilka följdriktigt minskas i samma mån alkoholförbrukningen sjunker och hvilkas stegring rent ekonomiskt sedt kan synas önskvärd på samma gång den ur sociala synpunkter är förkastlig.

Först när resultatet af den begärda utredningen med åtföljande eventuella förslag kommer att föreläggas Riksdagen, blir det möjligt

*Föregående
utskottsut-
låtande.*

att afgöra, hvilka åtgärder som lämpligen må vidtagas för att lösa bandet mellan våra allmänna institutioners ekonomi och rusdrycks-handteringen — ett enligt utskottets mening synnerligen eftersträfvansvärdt, till nykterhetens fromma och allmänt gagn kraftigt verkandesteg.»

*Utskottets
utlåtande.*

Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som vid 1908 års riksdag hade att yttra sig öfver denna motion efter Andra Kammarrens beslut, ansåg önskvärdt att den begärda utredningen skulle komma till stånd för *kommunerna*, men ej rörande staten eller landsting och hushållningssällskap. Utskottet erkände, att rusdrycks-handteringsens vinstmedel utöfvade ett afsevärdt inflytande på städernas finanser samt att detta förhållande helt naturligt skall komma att bli mer märkbart äfven i landskommunerna i den mån deras inkomster ökas, hvaraf följden för utskottet stod klar: frestelsen att icke af alla krafter motarbeta försäljningen af rusdrycker vore gifven, och detta skulle i sin ordning menligt inverka på nykterhetsarbetet. »Det vore därför önskligt», skrifver utskottet, »om kommunerna komme till insikt om nödvändigheten att ordna sin ekonomi under den förutsättning, att ifrågavarande så kallade vinstmedel kunde komma att efter hand minskas».

Ehuru Första Kammarens utskott efter detta yttrande begränsade sitt yrkande till utredning blott rörande *kommunernas* ekonomiska frigörande från visst beroende af rusdrycksmedlen, utgör motiveringen likväl ett stöd för hvad Andra Kammarrens utskott förut anfört i saken och innebär ett principiellt erkännande af Andra Kammarrens beslut. Att Första Kammarren icke ens godkände sitt utskotts yrkande, enär detta afslogs med betydande röstöfvervikt af kammaren, kan emellertid icke anses utgöra något skäl för Andra Kammarren att frånträda sin genom beslutet i frågan intagna ställning. Tvärtom lär det nog vara så, som motionären betonar, att, om statsmakterna »vilja utöfva ett för den enhetliga utvecklingen gagnande inflytande vid rusdryckshandteringsens reglering och afskrifning såväl i kommunerna som vidkommande statsverket, så är den begärda utredningen just nu högeligen påkallad att utan dröjsmål påbörjas.»

Med nykterhetsrörelsens växande omfattning komma helt visst kraf på särskilda åtgärder till begränsning af rusdryckshandeln i kommunerna att allt mer framträda. Genom den kommunala rösträttens utvidgande skola dessa kraf säkert också i många stadsamhällen snart nog taga sig form i långt gående inskränkningar i

försäljningsrätten. Då städernas ekonomi häraf mer eller mindre beröres, allt efter den förutvarande rusdrycksvinstens storlek i förhållande till öfriga inkomster, så uppkommer helt trängande frågan om statens mellanträdande, främst för vissa statsändamål, hvarjämte minskningen i rusdrycksvinstmedlen för städerna naturligtvis återverkar på statens, landskommunernas, landstingens och hushållningssällskapens ekonomi. Statens ställning samt eventuella åtgärder till reglering af samhällsekonomin på vissa områden, med hänsyn till beroendet af rusdrycksvinstens minskning, som är en mycket omfattande ekonomisk fråga med vida förgreningar i samhällslifvet, måste då nödvändigtvis på ett eller annat sätt klargöras och bestämmas.

Därest nykterhetsrörelsens sträfvanden i denna riktning ernå den snabba utveckling i landet, som på grund af vissa företeelser måste tänkas vara möjlig, torde visserligen kunna förutsättas, att hvad som här påyrkas och som Andra Kammaren för sin del förut beslutat, oberoende af Riksdagen kan framkomma som en af förhållandena påkallad åtgärd från Kungl. Maj:t. Men detta utgör, enligt utskottets mening, icke något skäl för Andra Kammaren att ej ånyo gifva tillkänna sin bestämda önskan i detta hänseende.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ienlighet med yrkandet i motion, n:o 192, af herr S. H. Kvarnzelius i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t måtte genom en kommitté låta verkställa en allsidig utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandlingen härflytande medel samt för Riksdagen framlägga resultatet af denna utredning med de förslag, hvartill samma utredning kan föranleda.

Stockholm den 16 mars 1909.

På utskottets vägnar:

KNUT KJELLBERG.